

Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap

>Retouradres Postbus 16375 2500 BJ Den Haag

De voorzitter van de Tweede Kamer der Staten-Generaal
Postbus 20018
2500 EA DEN HAAG

Bestuursondersteuning en

Advies

Rijnstraat 50
Den Haag
Postbus 16375
2500 BJ Den Haag
www.rijksoverheid.nl

Onze referentie

1483280

Bijlagen

Datum 11 juli 2019
Betreft Sociale veiligheid onderwijspersoneel

Afgelopen voorjaar hebben wij met uw Kamer gesproken over veiligheid op scholen en onderwijsinstellingen.¹ Wij hebben toegezegd een aantal zaken op dit terrein uit te werken of uit te zoeken en u over de voortgang te informeren. Afgelopen periode zijn gesprekken gevoerd met de raden, de bonden, de Inspectie van het Onderwijs, de Inspectie SZW en andere betrokkenen. In deze brief geven we een overzicht van de stand van zaken aangaande de moties (over incidentenregistratie, filmpjes van klassensituaties op internet, transgender leerlingen in onze monitoring en LHBTI-acceptatie in de lerarenopleidingen) en toezeggingen (over de aangifteverlegenheid, de evaluatie van de Wet veiligheid op school en de vacature voor een techniekdocent in Hoofddorp) die in ons debat van 27 maart en 2 april naar voren kwamen. Aanvullend gaan we tenslotte ook in op de veiligheid van het personeel in het hoger onderwijs.

Leren van incidenten

We hebben in de Kamer uitgebreid gesproken over de veiligheid van het onderwijspersoneel en over een aantal specifieke incidenten. Elk incident is er één te veel, maar tegelijkertijd is het zo dat incidenten tussen leerlingen en onderwijspersoneel nooit helemaal voorkomen kunnen worden. Het is daarom belangrijk dat instellingen en scholen weten hoe ze moeten reageren en dat zij leren van ieder incident.

Leren van incidenten kan als scholen ze systematisch registreren, analyseren en evalueren. De motie van lid Westerveld (GL) verzoekt de regering met scholen afspraken te maken over het registreren van incidenten die van invloed zijn op de (sociale) veiligheid van leerlingen.² In het overleg met uw Kamer is al gemeld dat de Arbocatalogi voor het voortgezet onderwijs en het middelbaar beroepsonderwijs handvatten bevatten ten aanzien van registratie van incidenten. In de Arbocatalogus voor het primair onderwijs is dit onderwerp nog niet opgenomen. We zijn met de Redactieraad van de Arbocatalogus PO, waarin de sociale partners zijn vertegenwoordigd, in gesprek over een aanvulling van de Arbocatalogus PO op dit vlak. Deze aanvulling kan in principe nog dit jaar

¹ AO 27 maart 2019 (29240-106) en VAO 2 april 2019 (2019D16922)

² Motie Westerveld, 2 april 2019 (Kamerstukken 29 240, nr. 96)

gerealiseerd. Het is vervolgens aan individuele scholen om de registratiesystemen te implementeren. Ook vanuit de raden zal het nut van deze registraties op schoolniveau in de communicatie worden benadrukt.

Onze referentie
1483280

Incidenten met filmpjes

Het ongevraagd maken (en verspreiden) van filmpjes tijdens de les is onwenselijk en kan incidenten veroorzaken. De leden Westerveld (GL) en Van den Hul (PvdA) hebben ons verzocht in kaart te brengen in hoeverre het ongevraagd en zonder toestemming filmen en delen van fragmenten van lessen en uitspraken van docenten toelaatbaar is volgens de Algemene Verordening Gegevensbescherming (hierna: AVG) en overige wetgeving.³

Volgens de AVG is beeldmateriaal een persoonsgegeven als de identiteit van de gefilmde zonder onevenredige inspanning, kan worden vastgesteld.⁴ De AVG is niet van toepassing wanneer een filmpje is bedoeld voor privédoelen. Deze uitzondering geldt niet wanneer gegevens op internet voor een onbepaald aantal personen toegankelijk worden gemaakt en/of wanneer gegevens geïndexeerd kunnen worden door een zoekmachine. Als de leerling een filmpje maakt en dit in zeer beperkte kring deelt, kan de uitzondering wel van toepassing zijn.

De motie vraagt ook naar de toepassing van overige wetgeving. De minister voor Rechtsbescherming heeft op vragen van uw Kamer hierover eerder geschreven dat er de volgende strafrechtelijke mogelijkheden zijn⁵: "Onrechtmatig vastgelegde beelden, bijvoorbeeld beelden die heimelijk zijn vastgelegd, mogen uiteraard niet worden verspreid. Hiertegen kan worden opgetreden op grond van artikel 139g in samenhang met 139f Wetboek van Strafrecht (WvS). Daarnaast is het mogelijk dat beelden die op zichzelf rechtmatig zijn, op een strafbare wijze gepubliceerd worden. Bijvoorbeeld wanneer de beelden zodanig worden gepresenteerd dat sprake is van bedreiging (artikel 285 WvS), smaad of laster (artikel 261/262 WvS) of belediging (artikel 266 WvS). In deze gevallen kan aangifte worden gedaan bij de politie. Wanneer er sprake is van een strafbaar feit zoals online bedreiging of belediging, kan er contact met het betreffende social media bedrijf worden opgenomen." Op grond van het portretrecht kan een geportretteerde zich tegen openbaarmaking verzetten wanneer hij hier een redelijk belang bij heeft.⁶ Het privacybelang van de geportretteerde moet worden afgewogen tegen andere belangen, zoals vrijheid van meningsuiting.

Samenvattend: het onbeperkt delen van beelden waarop iemand duidelijk te herkennen is, mag niet. Ook is het niet toegestaan om beelden te delen die een bedreiging kunnen vormen, of die beledigend zijn voor de persoon in kwestie. Hier raakt de sociale veiligheid het thema mediawijsheid. Het is goed als scholen in de lessen en in bijvoorbeeld een schoolplan of leerlingenstatuut hierover duidelijk maken wat binnen de school de grenzen zijn, maar ook wat juridisch gezien de consequenties kunnen zijn als leerlingen dergelijke strafbare feiten plegen.

³ Motie Westerveld/Van den Hul, 2 april 2019 (Kamerstukken 29240, nr. 94)

⁴ Overweging 26 van de AVG

⁵ Kamervragen (Aanhangsel) 2017-2018, nr. 828

⁶ Artikel 21 Auteurswet

Tevens hebben de leden Westerveld (Groen Links) en Van den Hul (PvdA) ons bij dezelfde motie verzocht scholen op de hoogte te brengen van wat wel of niet mag en hen desgevraagd te ondersteunen bij situaties waarin beeldmateriaal online wordt gezet. Scholen kunnen informatie hierover vinden op de websites van de Stichting School en Veiligheid (SSV), de VO-raad en Kennisnet. SSV bekijkt de komende tijd of dit informatieaanbod dekkend is of dat het nog aanvulling behoeft. Wanneer er een concreet incident plaatsvindt (bijvoorbeeld naar aanleiding van een filmpje) kunnen scholen indien gewenst voor advies terecht bij het calamiteitenteam van SSV.

Blijven monitoren

Naast de monitoring op schoolniveau laat het ministerie van OCW elke twee of drie jaar een monitoronderzoek uitvoeren om een landelijk, representatief beeld te krijgen van de sociale veiligheidssituatie op scholen (po, vo en mbo) te krijgen. In de motie van Westerveld (GL) en Van den Hul (PvdA) wordt de regering verzocht om de ervaringen van transgenderscholieren bij gebrek aan een toereikende steekproef voortaan toch mee te nemen in de sociale veiligheidsmonitor.⁷

In de huidige sociale veiligheidsmonitor po/vo wordt specifiek gekeken naar de ervaren veiligheid van lhbt-leerlingen (en leraren). De motie van Westerveld (GL) en Van den Hul (PvdA) lijkt te veronderstellen dat deze groep in het geheel niet is opgenomen. Ze maken echter wel degelijk deel uit van de periodieke monitor. Het aantal transgenderleerlingen in de steekproef is vaak alleen te klein om een verdere uitsplitsing te maken. Volgende monitoren zullen aandacht blijven geven aan deze groep leerlingen zodat de deelnemende scholen de uitkomsten kunnen gebruiken om hun transgenderleerlingen beter te ondersteunen. Om naast de gegevens uit de monitor meer (kwalitatieve) gegevens over transgenderjongeren te krijgen, is het Sociaal Cultureel Planbureau (SCP) bereid om in het komende onderzoek 'Jongeren en seksuele oriëntatie' waarin uitgebreider wordt gekeken naar leefsituatie, schoolbeleving, sociale netwerken en dergelijke voor het eerst ook transgenderjongeren mee te nemen. De uitkomsten uit dit onderzoek kunnen aanknopingspunten bieden voor beleidsmaatregelen om de positie van transgenderjongeren te verbeteren. Het SCP LHBT-jongerenrapport zal naar verwachting dit najaar naar de Kamer worden gestuurd.

De laatste jaren zien we een teruglopende deelname aan onze landelijke monitoren sociale veiligheid. Er ontstaan daardoor problemen ten aanzien van de representativiteit. Daarom wordt voor het po en het vo onderzocht hoe de veiligheidsmonitor in de toekomst kan worden vormgegeven. De motie van lid Westerveld (GL) waarin zij verzoekt om in de monitor sociale veiligheid een beeld te geven van het aantal incidenten op scholen en de aard hiervan zullen we meenemen in de opzet van de volgende monitoren.⁸ Ook bij de Monitor Sociale Veiligheid in het mbo onderzoeken we hoe de monitor representatiever kan worden, zodat onder andere trendanalyses mogelijk zijn. Hierover zijn we in gesprek met het Netwerk Integrale Veiligheid van de MBO Raad.

Lhbt-acceptatie in lerarenopleidingen

⁷ Motie Westerveld/Van den Hul, 2 april 2019 (Kamerstukken 29240, nr. 97)

⁸ Motie Westerveld, 2 april 2019 (Kamerstukken 29240, nr. 96)

In een motie verzoeken Van den Hul/Westerveld (PvdA en GL) de regering zich ervoor in te spannen dat lhbti-acceptatie ook een verplicht onderdeel wordt binnen de universitaire en eerstegraadslerarenopleidingen, alsook binnen de bijscholingsprogramma's.⁹ Voor de pabo's en tweedegraadslerarenopleidingen is de kennisbasis vorig jaar herzien. Acceptatie van seksuele en genderdiversiteit is daarin opgenomen. De minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap (hierna: minister van OCW) is in gesprek met de Vereniging van Universiteiten en Vereniging Hogescholen over wat universiteiten en hogescholen op dit terrein kunnen doen. Met SSV bespreken we op dit moment hoe de handreiking seksuele integriteit die ontwikkeld wordt voor pabo's en tweedegraadslerarenopleidingen, kan worden ingezet voor universitaire lerarenopleidingen en eerstegraadslerarenopleidingen. Het betreft een training die gebruikt kan worden als bijscholing, maar ook in docentenopleidingen. Op deze manier kan lhbti-acceptatie ook onderdeel worden van deze opleidingen. Daarmee is dit niet verplicht, hoger onderwijsinstellingen bepalen zelf de inhoud van het curriculum.

Na- en bijscholing voor docenten is niet verplicht. Voorstellen hierover in het kader van het lerarenregister heeft uw Kamer afgewezen. Dat betekent dat ook lhbti-acceptatie niet verplicht kan worden opgenomen in bijscholing. In het kader van deze motie vermelden we dat de lerarenconferentie *Met alle respect!* die SSV ieder jaar organiseert, in 2020 specifiek aandacht zal geven aan (trainingen op het gebied van) seksuele integriteit, waaronder acceptatie van seksuele en genderdiversiteit.

Veilige werkomgeving voor onderwijspersoneel

Scholen in het po, vo en mbo zijn zich bewust van de relatie tussen een sociaal veilige leeromgeving en de onderwijskwaliteit. Ook een veilige werkomgeving draagt bij aan deze kwaliteit. Docenten die zich sociaal veilig en ondersteund voelen, kunnen beter en effectiever les geven en zich beter ontwikkelen. Scholen schenken niet altijd voldoende aandacht aan alle aspecten van het arbobeleid. Dit blijkt ook uit de ervaringen die de Inspectie van SZW heeft opgedaan bij de onderzoeken naar de aandacht voor psychosociale arbeidsbelasting (PSA) in het arbobeleid van werkgevers in onder andere de sector onderwijs.¹⁰ Er zijn momenteel al veel instrumenten beschikbaar voor scholen om hieraan te werken. Op de sites van het Opleidingsfonds Voortgezet Onderwijs (hierna: VOION), het Vervangingsfonds PO en de Stichting Onderwijsarbeidsmarktfonds MBO kunnen scholen hier informatie over vinden.

Eerder heeft de minister voor Basis- en Voortgezet Onderwijs en Media (hierna: minister voor BVOM) uw Kamer al gemeld dat de sociale partners, verenigd in VOION een instrument maken waarmee een vo-school kan werken aan de sociale veiligheid voor het personeel. De uitdaging bij de ontwikkeling van dit instrument ligt in de bijzondere positie die de docent inneemt binnen de organisatie. De docent is enerzijds werknemer die zelf bescherming verdient maar heeft anderzijds ook een rol bij het creëren van een sociale veilige omgeving voor de leerling. Door deze dubbele rol zijn bestaande interventies (slechts gericht op één

⁹ Motie Van den Hul/Westerveld, 2 april 2019 (Kamerstukken 29240, nr.100)

¹⁰ Inspectie SZW Inspectieresultaat, Werkdruk en Ongewenst gedrag, 2017
<https://www.inspectieszw.nl/publicaties/rapporten/2017/11/13/inspectieresultaat-werkdruk-en-ongewenst-gedrag>

van deze aspecten) niet eenvoudig te vertalen naar de onderwijscontext. Het VOION zal op basis van een combinatie van bestaande tools een nieuw instrument voor de VO-context ontwerpen en uittesten in een pilot. De verwachting is dat deze pilot in 2020 start. Na de pilotfase kan het instrument wellicht ook bruikbaar zijn in het po en het mbo.

Onze referentie
1483280

Werknemers, leden van een ondernemingsraad of personeelsvertegenwoordiging en vakbonden of derden kunnen optreden wanneer zij overtredingen signaleren en/of na meldingen geen verbeteringen waarnemen. Zij kunnen dan een klacht indienen bij de Inspectie SZW. Wanneer een melding afkomstig is van de ondernemingsraad of een personeelsvertegenwoordiger stelt de Inspectie SZW altijd een onderzoek in.

Wij zien hierbij ook het belang van een goede samenwerking en uitwisseling tussen de Inspectie SZW en de Inspectie van het Onderwijs. Het is nodig dat deze inspecties elkaar weten te vinden en in dat kader hebben wij nogmaals aandacht gevraagd voor goede werkafspraken tussen deze toezichthouders. De Inspectie SZW en de Inspectie van het Onderwijs wisselen signalen uit die van belang zijn voor een goede uitoefening van het toezicht. Dit betreft onder meer situaties waarin sprake is van risico's of misstanden. Daarnaast is er waar dat zinvol is, afstemming van activiteiten, zowel gericht op de effectiviteit van het toezicht als de beperking van de toezichtlast. Op deze manier wordt gewerkt aan een goede aansluiting van het toezicht van beide inspecties (dat op verschillende velden betrekking heeft).

Aangifteverlegenheid bij incidenten van strafbare aard

We hebben toegezegd met de Inspectie van het Onderwijs en ook met de PO-Raad en de VO-raad in gesprek te gaan over de aangifteverlegenheid bij slachtoffers van strafbare feiten. Toegezegd is uw Kamer vóór de zomer van 2019 over de uitkomst van die gesprekken te informeren.¹¹

Zoals ook tijdens het debat in het voorjaar aan de orde kwam is het goed om de aangiftebereidheid in het onderwijs in een bredere context te plaatsen. Onderzoek uit 2016 laat zien dat de aangiftebereidheid in Nederland in het algemeen niet erg hoog is. Bij het doen van aangifte spelen diverse overwegingen mee. Slachtoffers maken een kosten-batenanalyse (benodigde (reis)tijd om aangifte te doen, angst voor represailles, ernst van de schade), maar ook schaamte kan een rol spelen. Tevens hangt de bereidheid aangifte te doen samen met kenmerken van het delict. Vooral als het gaat om geweldsdelicten, cybercriminaliteit (waaronder ook cyberpesten) en zedendelicten is de lat om aangifte te doen hoog en de bereidheid laag. Het is bekend dat goed contact van scholen en instellingen met hun wijkagent drempelverlagend werkt.

Bij de Inspectie van het onderwijs komen (van ouders, docenten en bestuurders) meldingen binnen over uiteenlopende incidenten waarbij sprake kan zijn van strafbare feiten. Een deel van deze meldingen komt binnen bij de vertrouwensinspecteurs. Voor wat betreft de rol van vertrouwensinspecteurs geldt dat, waar sprake is van situaties van seksueel misbruik (van een leerling), een wettelijke verplichting met betrekking tot melding, overleg en aangifte van toepassing is. Afhankelijk van de aard van het incident dat wordt gemeld, wordt

¹¹ Aangehouden motie Beerterma, 2 april 2019 (Kamerstukken, 29240, nr. 103)

gekeken of aangifte mogelijk en wenselijk is. In de situaties waarin aangifte niet verplicht is, is de wens van het slachtoffer doorslaggevend.

Onze referentie
1483280

De Inspectie van het Onderwijs houdt geen totaalcijfers bij over aangiften in het onderwijs. Waar het gaat om misdragingen van leerlingen heeft de Inspectie van het Onderwijs de indruk dat scholen niet vaak overgaan tot aangifte en de afweging overlaten aan de direct betrokkenen en de politie. In veel gevallen is wel sprake van contact tussen school en de politie. Dit beeld sluit aan op dat van de VO-raad. De raad geeft aan dat zij niet denkt dat er sprake is van aangifteverlegenheid. Het gaat er vooral om dat in veel gevallen scholen vanwege hun pedagogische opdracht geneigd zijn pas dan aangifte te doen wanneer zij denken aan het eind te zijn gekomen van hun repertoire van pedagogisch handelen. Dit geldt waarschijnlijk ook voor het po en het mbo.

Het is goed als scholen intern gezamenlijk proactief bepalen waar voor hen hier de grenzen liggen. In dat kader heeft SSV voor scholen een infoblad over het doen van aangifte opgesteld. Dit is een goed startpunt voor zo'n gesprek. Als scholen dit helder hebben uitgewerkt en ook in de praktijk hanteren, verloopt de afhandeling van incidenten beter. Bovendien heeft dit een positief effect op de verwerking van de negatieve gebeurtenis door de betrokkene(n).

Ook met de bonden is gesproken over de mogelijke aangifteverlegenheid. De bonden geven aan dat er een precaire balans is tussen de wenselijkheid van aangifte en de persoonlijke afweging van een betrokkene om dat wel of niet te doen. Een school of het schoolbestuur kan overigens aangifte doen namens een slachtoffer. Op die manier kan het slachtoffer deels uit de wind gehouden worden. De bonden zouden graag zien dat er vaker van deze mogelijkheid gebruik wordt gemaakt.

Om personeel en leerlingen/studenten te kunnen ondersteunen bij of na incidenten, is het belangrijk dat iedereen op de hoogte is van meldingsmogelijkheden en dat men zich ook veilig genoeg voelt om hier gebruik van te maken. Zo bleek uit de Monitor Sociale Veiligheid van het mbo dat hoewel bijna alle mbo-instellingen vertrouwenspersonen en meldpunten hebben, de bekendheid en vindbaarheid een aandachtspunt is. Dit geldt voor zowel studenten als personeel. Binnen het Netwerk Integrale veiligheid besteden de mbo-instellingen hier daarom extra aandacht aan.

Evaluatie Wet veiligheid

Tijdens het debat dit voorjaar is gesproken over de mogelijkheid om personeel ook onder de zorgplicht van de Wet veiligheid op school te scharen. Deze wet legt sinds 2015 een duidelijke zorgplicht voor de (sociale) veiligheid van de leerlingen bij de school en daarmee het bevoegd gezag.¹² De minister voor BVOM heeft aangegeven in gesprek te gaan met de bonden en de wens te verbreden te betrekken bij de evaluatie van de Wet veiligheid op school die in 2020 zal worden afgerond. In de gesprekken met de bonden komt naar voren dat de Arbowetgeving, het Arbeidsomstandighedenbesluit, de Arbocatalogi en de collectieve arbeidsovereenkomsten een raamwerk bieden om ook voor het personeel een sociaal veilig schoolklimaat te realiseren. In de praktijk blijken

¹² Aangehouden motie lid Van Meenen/Kwint, 2 april 2019, (Kamerstukken 29240 nr. 93)

sommige scholen in het primair en voortgezet onderwijs er echter onvoldoende prioriteit aan te geven om het personeelsbeleid op dit punt zodanig uit te werken als is omschreven in de wet en de uitwerkingen daarvan. In de gesprekken met de bonden zijn overigens geen nieuwe inzichten over meldingen, incidenten en vragen van de leden naar voren gekomen.

Bij de evaluatie van de Wet veiligheid op school zal worden gekeken naar de noodzaak, en de eventuele juridische mogelijkheden, van aanvullende maatregelen om de veiligheid van onderwijspersoneel te bevorderen. Naast de bonden zullen ook de Inspectie van SZW, de Inspectie van het Onderwijs en de raden worden betrokken bij deze evaluatie.

Vacature in Hoofddorp

Kort voor het overleg met uw Kamer was er een incident naar aanleiding van de uitlatingen van een techniek docent op het Hoofdvaart College in Hoofddorp. Tijdens het debat werd opgemerkt door lid Kwint (SP) dat er al een vacature geplaatst zou zijn voor de functie van deze docent. Navraag leert het volgende: Dunamare Onderwijsgroep waarvan het Hoofdvaart College deel uitmaakt, heeft subsidie ontvangen voor Sterk Techniek Onderwijs. Inzet van dit 4-jarig traject is om zoveel mogelijk leerlingen te interesseren voor leren en werken in de techniek. Deze inzet betekent dat er behoefte is aan extra docenten techniek. Het betrof dus niet de functie van de betreffende techniekdocent.

Veilig werken in het hoger onderwijs

Hoewel het in het debat van 27 maart jl. niet ging over de veiligheid op de universiteiten moeten ook deze instellingen er naar streven een veilige haven te zijn waar personeel en studenten hun werk of studie kunnen doen zonder last te hebben van onwenselijk gedrag en intimidatie. Dat is in de praktijk nog vaak niet het geval zoals de op 6 mei verschenen onderzoeksrapporten 'Harassment in Dutch academia' van het Landelijk Netwerk Vrouwelijke Hoogleraren (LNVH) en 'Sociale veiligheid medewerkers universiteiten' van vakbonden FNV en VAWO laten zien. Wangedrag en intimidatie komen in verschillende vormen voor binnen de gehele academie. De hiërarchische verhoudingen en afhankelijkheidsrelaties die gelden binnen de wetenschap vormen volgens de onderzoekers een voedingsbodem voor dit soort praktijken. Universiteiten en kennisinstellingen moeten continu aandacht houden voor het thema sociale veiligheid en de benodigde cultuurverandering teweeg brengen. In de wetenschapsbrief heeft de minister van OCW aangekondigd dat zij in overleg met het veld zal treden over de acties die ondernomen moeten worden.¹³ Zij zal samen met het LNVH en de VSNU bekijken welke stappen er verder genomen kunnen worden, zoals zij ook in reactie op de motie Van Meenen tijdens het VAO wetenschapsbeleid van 5 juni jl. heeft toegezegd aan de Kamer.¹⁴ De minister van OCW neemt daarbij de aanbevelingen uit de rapporten, zoals het instellen van een landelijke ombudsfunctie, ter overweging mee. Dit zal ook onderwerp van aandacht zijn tijdens de Europese Gender Summit die Nederland op 3 en 4 oktober organiseert. Op basis daarvan presenteert de minister van OCW medio 2020 samen met de veldpartijen een nationaal actieplan op gebied van diversiteit in de wetenschap, waarin een veilige en inclusieve cultuur één van de elementen zal zijn.

¹³ Nieuwsgierig en betrokken – de waarde van wetenschap, 28 januari 2019 (Kamerstuk 2019D03152)

¹⁴ Motie Van Meenen, 5 juni 2019 (Kamerstukken 29338, nr. 201)

Veiligheid vraagt blijvende aandacht

Veiligheid is belangrijk. Alleen als je je veilig voelt kun je leren én kun je goed je werk doen. We vinden dat scholen en instellingen meer aandacht moeten besteden aan de aspecten waar zij als werkgever verantwoordelijk voor zijn. We zullen het onderwerp dan ook nadrukkelijk agenderen voor bestuurlijk overleg met de raden. Daarnaast zal bij de conferentie *Met alle respect!, die SSV in 2020* weer organiseert, aan de veiligheidsbeleving van het personeel expliciet aandacht worden besteed. Ook op die manier willen wij zelf blijven uitdragen dat de veiligheid van personeel bijdraagt aan de kwaliteit van het onderwijs.

De minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap,

Ingrid van Engelshoven

De minister voor Basis- en Voortgezet Onderwijs en Media,

Arie Slob